

Salamanderbloggen

Dammen er et lite økosystem som her speiler seg i vandrdråpen. Foto: Børre K. Dervo

Lag en oase i hagen med sju enkle steg

Å lage en hagedam gir en unik mulighet til å komme tett på plante- og dyrelivet i en dam. Spesielt gir det mulighet for å komme nær amfibienes daglige gjøremål.

Børre K. Dervo
FORSKER, NINA

Torsdag 25. mars 2021 - 13:53

Ved å lage en hagedam kan du skape en oase for vannlevende planter og dyr. Vakre vann- og våtmarksplanter, som sverdliljer, nøkkeroser, myrkongle og mannosøtagras, vil sette sitt preg på hagen. En dam vil også raskt trekke til seg øyestikkere og amfibier som buttsnutefrosk og småsalamander, hvis disse finnes naturlig i området. I tillegg til planter og dyr som lever i vann, vil fugler og småpattedyr ofte benytte dammen som vannkilde.

Slik lager du en hagedam steg for steg

Det er ikke spesielt vanskelig å etablere en hagedam, men det krever litt fysisk arbeid. Mindre dammer, dvs. de som er under 10 m², kan graves ut for hånd. I tillegg trengs det en damduk for dammer som etableres der grunnen ikke består av leire. Duken skal hindre vann i å forsvinne ned i grunnen. Det kan også være behov for sand til å jevne ut bunnen i dammen og steiner til å legge på kanten av dammen.

viktig forutsetning for hvor stor dam du kan lage. Har du tenkt å grave ut dammen med spade, så bør det ikke være for mye stor stein i grunnen.

2) Det er også viktig å tenke på vannkilde. Små dammer er mulig å fylle opp med vann fra en hageslange. I løpet av sommeren vil vann fordampe. Det kan fort bli dyrt hvis vannet går via en vannmåler, spesielt hvis det er en tørr sommer. Et alternativ er å føre et nedløp fra takrenner gjennom dammen. Et annet alternativ kan være å demme opp en liten bekk. Det bør også være et naturlig utløp i dammen hvor det er mulig å lede bort overskuddsvann. Ved mye nedbør vil deler av hagen fort kunne settes under vann, hvis det ikke er et tilstrekkelig avløp.

3) Neste steg vil være å starte graving. Det blir fort mye masse som må fraktes bort, selv ved relativt små dammer. Dette må du ha en plan for før gravingen starter. Grav ut dammen til ønsket dybde og helningsgrad på kantene. Lag gjerne noen grunne områder hvor det kan stå planter.

Graving av hagedam. En lang planke brukes med vater for å sikre at alle kantene blir like høye. Foto: Børre K. Dervo

4) Fjern alle skarpe steiner og andre gjenstander som kan tenkes å lage hull i damduken, hvis du da ikke skal bruke leire som bunnsediment. Er det stein i grunnen, må du fylle på et lag med sand før duken legges på.

5) Damduk er å få kjøpt i enkelte større hagebutikker eller på nettet i flere størrelser. Duken bør gå ca. en halv meter utenfor selve dammen.

6) Når duken er på plass er det tid for å lage en damkant. Her kan du bruke stein eller tre. Bildet under viser en måte å gjøre dette på.

7) Når dammen er på plass og vannet er fylt i, så kommer det som er mest spennende. Damkanter og grunnere partier skal fylles opp med vannplanter. Langs damkanten er det fint med torvmoser eller ulike gras og starr som tåler mye vann. Arter som sverdlilje, dunkjevle og takrør er vakre høyreste våtmarksplanter som hører hjemme i en hagedam. Disse plantene kan imidlertid lett bli for dominerende og trenger skjøtsel. Flytebladsplanter som nøkkeroser og vanlig tjønnaks tar mindre plass og hører naturlig til i dammen.

Den enkleste måten å skaffe vannplanter på er å besøke en gårdsdam i nærheten og spørre grunneier om du får lov til å hente noen planter. Et alternativ til å hente hele planter, er å ta med en bøtte eller to med sediment fra bunnen nær damkanten. Her vil det ofte være rikelig med frø som vil spire raskt når de kommer til en «jomfruelig» dam. Ofte er det også hvileegg eller larver av ulike

Hagedammen før utplassering av vannplanter. Til høyre i bildet er det en kant hvor det er tenkt plassert finere sedimenter og planter. Til venstre er det et utløp som sikrer at dammen ikke renner utover plenen. På toppen av damkanten er det lagt en list hvor hønsenetting er festet som en kurv hvor steiner er plassert. Det hindrer de å trille ut i vannet. Foto: Børre K. Dervo.

Sverdlilje, en våtmarksplante som gjør seg fint i dammen. Foto: Børre K. Dervo

vanndyr i disse sedimentene. Disse vil kunne etablere seg i dammen sammen med plantene.

«Jord» til plantene

I utgangspunktet vil det ikke være sedimenter på damduken. Dette må du legge ut der du ønsker at planter skal etablere seg. Det anbefales ikke å bruke jord for vannplantene, men heller bruke sand, eventuelt iblandet litt leire. For mye jord og ren leire vil lett føre til at det blir dårlig sikt i vannet. Sedimenter kan legges på damkanten over det som er normal vannstand og litt ut i dammen. På steder hvor det legges ut sedimenter er det viktig at damkanten ikke er for bratt slik at sedimentene sklir ut. Ønsker du planter ute i selve dammen, kan dette med fordel plantes i plastkurver som senkes ned på bunnen.

Flere dyr finner veien til dammen selv

Det vil følge med en del med planter og sedimenter hvis du henter dette fra en annen dam. Normalt vil det også komme en del dyr inn i dammen på egenhånd. Jeg vil sterkt fraråde å sette ut fisk. For det første er det i utgangspunktet forbudt. For det andre så vil fisk spise opp det meste av insekter og andre smådyr. Frosk og

En litt større hagedam i Lier kommune som huser både masse vannplanter, små- og storsalamander og frosk. Foto: Børre K. Dervo

Stell av hagedammen

Det vil ofte ta et år eller to før vannplanter har etablert seg godt i dammen. I en overgangsfase kan det ventes en del algevekst. Dette vil forsvinne når vannplantene gror til. Etter noen år vil det bli en del rester etter døde planter. Dette kan du med fordel ta ut, f.eks. med en langskaftet rive. Hvis det er vann fra ledningsnett eller nedbør som tilføres dammen kan det være aktuelt å gjødsle forsiktig for å skape god vekst for plantene. For mye gjødsel vil gi problemer med algevekst.

Viktige lover og regler

Det er enkelte lover og regler som er viktig å passe på for en som etablerer en dam. Det er ingen krav om offentlig godkjenning for etablering av en liten dam på privat grunn. Er du i tvil kan kommunen kontaktes. Godkjenning kreves kun for store dammer (større enn 2-3 daa) eller hvis landbruksjord skal brukes til anleggelse av dam. Naturmangfoldloven setter forbud mot utsetting av fisk også i kunstige dammer. Plan- og bygningsloven sier at for gårdsdammer gjelder en aktsomhetsplikt til sikring. Det betyr at dameier bør sikre med gjerde hvis dammen er dyp. Lovverket setter ingen spesifikk grense. En dam med et dyp som er større enn 30 cm og som ligger i et område hvor barn ferdes, bør vurdere å gjennomføre sikring. Et alternativ er å legge en grov rist nede i dammen over det dypeste partiet.

Veiledning og råd

Ønsker du en mer omfattende beskrivelse både av etablering og stell av dammer er det [gratis tilgjengelig et temahefte på NINAs nettside som er rettet spesielt mot dammer for storsalamander](#). Her kan du også kunne bestille en trykt utgave. I temaheftet vil du finne mer om kravene amfibiene har til en hagedam, råd om skjøtsel og hvilke lover og regler du må passe på.

SALAMANDERBLOGGEN

BLOGG

Om forskning.no

- [Forskning.no](#) er en nettavis med norske og internasjonale forskningsnyheter.
- [UNG.forskning.no](#) er nyheter om forskning for barn og unge.
- [Forskning.no](#) gis ut under [Redaktørplakaten](#).
- Ansvarlig redaktør / daglig leder: Nina Kristiansen, tlf 414 55 513 / nina@forskning.no
- Redaksjonssjef: Bjørnar Kjensli, tlf 942 43 567
- [Personvernerklæring](#)

Kontakt oss

epost@forskning.no / tlf 22 80 98 90

[Redaksjonen](#) – ansatte

Annonser/stillingsmarked:

Preben Forberg, tlf 413 10 879

Sandakerveien 24 C, Bygg D3

Pb 5 Torshov, 0412 Oslo

Følg oss

[@forskningno](#)

[/forskning.no](#)

[/UNG.forskning.no](#)

[/ScienceNorway.no](#)

forskning.nos eiere

Akvaplan-niva

Artsdatabanken

De nasjonale forskningsetiske komiteene

De regionale forskningsfondene

Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning

Fafo

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering

Forsknings- og utviklingsavdelingen, Psykisk helse og rus, Vestre Viken HF

Forsvarets forskningsinstitutt

Framsenteret

Fridtjof Nansens Institutt

GenØk – Senter for biosikkerhet

Handelshøyskolen BI

Havforskningsinstituttet

Høgskolen i Innlandet

Høgskolen i Molde

Høgskolen i Østfold

Høgskulen i Volda

Høgskulen på Vestlandet

Høyskolen Kristiania

Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter KRUS
Meteorologisk institutt
NIBIO

NIKU Norsk institutt for kulturminneforskning
NILU – Norsk institutt for luftforskning
NLA Høgskolen
NMBU – Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
NORSØK – Norsk senter for økologisk landbruk
NSD – Norsk senter for forskningsdata
NTNU
Narviksenteret
Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse
Nasjonalforeningen for folkehelsen
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)
Nasjonalt senter for e-helseforskning
Nasjonalt senter for kvinnehelseforskning
Nasjonalt utviklingsenter for barn og unge – NUBU
Nofima
Nokut
Nord universitet
Nordlandsforskning
Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Norges Geotekniske Institutt
Norges Handelshøyskole
Norges forskningsråd
Norges geologiske undersøkelse
Norges idrettshøgskole
Norsk Polarinstitutt
Norsk Regnesentral

Norsk Romsenter
Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
Opplysningskontoret for Meieriprodukter
OsloMet – storbyuniversitetet
RBUP Øst og Sør
Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning
SINTEF
Senter for grunnforskning (CAS)
Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter
Simula Research Laboratory
Statens Vegvesen FoU
Statped
Sykehuset Innlandet HF
Tannhelsetjenestens kompetansesentre
Telemarkforskning
UiT Norges arktiske universitet
Universitetet i Agder
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo
Universitetet i Stavanger
Universitetet i Sørøst-Norge

Universitetssenteret på Svalbard (UNIS)

Vitenskapskomiteen for mat og miljø

Powered by Labrador CMS